

یک مشکل دیگر

رد پای سنتهای مذهبی در تعلیم و تربیت و رفتار جنسی در ایران
اکبر محمودی
نشر نیما؛ آلمان ۱۳۷۹

«رد پای سنتهای مذهبی در تعلیم و تربیت و رفتار جنسی در ایران» در واقع ترجمه رساله ای دانشگاهی به زبان آلمانی است که در شش بخش تنظیم شده است. در این رساله شکل گیری رفتار جنسی بر اساس مذهب و نظام پدرسالار مورد بررسی قرار می گیرد و در این رهگذر به جایگاه «سکس» در مذهب زروان، زرتشت، کیش ماند، مانی، مزدک و اسلام و نیز تصوف پرداخته می شود. نویسنده در بخش چهارم به «تعلیم و تربیت جنسی در چهارچوب اخلاق اسلامی در ایران امروز» می پردازد و در بخش پنجم شیوه پژوهش و راهکارهای تجزیه و تحلیل در این رساله را توضیح می دهد و در پایان «طرحی برای تعلیم و تربیت جنسی دموکراتیک» ارائه می کند. چهارچوب بررسی کتاب، همان گونه که نویسنده در پیشگفتار اشاره کرده، برای رساله ای دانشگاهی در مقطع فوق لیسانس قابل قبول است. مذهب در پژوهش های مربوط به رفتار جنسی و روانشناسی آن یکی از نقطه های کلیدی به شمار می رود. لیکن هنگامی که خواننده از همان صفحات نخست با نظرگاه نویسنده آشنا می شود، خواه ناخواه از بار پژوهشی کتاب و نیز از اعتماد خواننده کنجکاوای که به دنبال حقایق است کاسته می شود. پژوهشگر قطعاً دیدگاه های خود را نسبت به موضوع مورد بررسی دارد، ولی دخالت دادن این نظرگاه در فراگرد پژوهش و تأکید بر گفتاوردهایی که در خدمت این نظرگاه قرار می گیرند، آن را به جدل مبدل می سازد.

به گفته نویسنده «تئز مرکزی این تحقیق بر این فرض استوار است که جریانات دوآلیستی و متصوفانه غالب در خیلی از مذاهب ایرانی، که شالوده پدرسالارانه دارند، سهم بزرگی در تکوین رفتار جنسی سنتزانه و زاهدانه ما ایرانیان دارند».

نکته سزاوار تأمل این است که نمی توان درباره رفتار جنسی و «سکس» که به هر دو جنس مربوط می شود، پژوهش کرد و به مسئله حقوق زنان و نگرش فرهنگ به ایشان برنخورد. ولی مگر می توان پدیده ای را که طبیعت در جسم و سرشت انسان نهاده است با مقررات سرکوب کرد؟ نتیجه سرکوب جنسی چه در میان مؤمنان و روحانیان و چه در مورد افراد عادی در بسیاری موارد به روان پریشی و یا ارتکاب جرم منجر می شود. بسیاری از این افراد به اجرای نقش در حکومتهای تمامیت گرا می پردازند. نویسنده در این زمینه به کتاب «روانشناسی توده ای فاشیسم» از «ویلهم رایش» اشاره کرده و با استناد به او می نویسد: «مذهب قدرت خود را از سرکوب میل جنسی انسانها کسب می کند. اغلب آنهايي که دچار ناکامی و سرکوب جنسی هستند، در سیستم های حاکمیت های تمامیت گرا، خواه مذهبی خواه غیرمذهبی، خود مهم ترین، وفادارترین و پایدارترین هواداران قدرتمندان مستبد به شمار می آیند».

در روزگاران دور

ولی دنیا همیشه آن گونه نبوده است که امروز هست. نویسنده در کند و کاو خود در مذاهب ابتدایی به دوره ای بر می خورد که «سکس» نوعی عبادت به شمار می رفت و «عفت و زهد» گناه و «باکرگی» عیب بود. «دختران در معبدها خود را در اختیار مردانی می گذارند تا آنها را از نقص باکرگی برهانند». با این عمل که «زنای مقدس» نامیده می شد، امکان دختران برای گزینش و ازدواج با مردان ثروتمند و قدرتمند افزایش می یافت. اخلاق در این نوع مذاهب با سرشت و طبیعت انسان هماهنگی داشت. «اولین قانون ها در رابطه با ایجاد محدودیت برای زنان و اعمال جنسی حدود ۱۳۶۰ سال قبل از مسیح توسط آسوریها که سومرها و بابلی ها را شکست دادند، ایجاد شد. آنها برای حفظ تصاحب زنان توسط مردان قوانینی تصویب کردند که «زنا»ی زنان را با اعدام و زنایی را که مردان غریبه می بوسیدند، با بریدن زبانشان مجازات می کرد». در این زمان دیگر دوران فرهنگ مذهبی مادر – خدایی به سر آمده است. اگرچه اکبر محمودی به تحقیقی از دکتر حسن پیروزجو استناد می کند که بر اساس آن ریشه کلمات «مرد» و «مرگ» یکی است و «زن» و «زندگی» نیز هم ریشه اند و از اینجا نتیجه می گیرد که «این موضوع مقام شامخ زنان را در طوایف زن سرور آن زمان نشان می دهد». در مورد این ادعا شاید در زبان فارسی بتوان تأمل نمود، چرا که در زبان های دیگر این مفاهیم با کلماتی بیان می شوند که گاه اصلاً شباهتی به هم ندارند و از نظر دستوری نیز به

یک ریشه نمی رسند. با این همه قدمت دشمنی با زن به مذهب زروان می رسد که هم مرد است و هم زن و پسر دو قلو خود، اهورمزد و اهریمن را خود می زاید.

در اسلام

اسلام اما با موضوع «سکس» طبیعی تر از ادیان دیگر برخورد می کند. «پیغمبر اسلام توصیه به ازدواج و تکثیر نوع در بین مسلمانان» کرده و برخلاف مسیحیت آن را، اگر در چهارچوب شرع باشد، نکوهش نمی کند. اسلام برای عمل جنسی نیز مقررات زمانی و مکانی و رفتاری تعیین کرده است که اکبر محمودی برخی از آنها را از قول امام محمد غزالی چنین نقل می کند: «در شب اول، وسط و آخر ماه باید از عمل جنسی خودداری شود، چون در این شبها شیطان حضور دارد. او شب جمعه را برای این کار توصیه می کند و میزان صحیح این عمل را هر چهار شب یک بار می داند. به نظر او مستحب است در آغاز نزدیکی جنسی مؤمن الله اکبر و لا اله الا الله بگوید. او از شیخی سخن به میان آورده که گویا صدای الله اکبرش در حین عمل چنان بلند بوده که به گوش همه اهل خانه می رسیده است». غزالی از «زنانی چشم و دهان و زبان» هم سخن گفته است.

اکبر محمودی سپس به نقش فریبانه و شیطانی زن در اسلام می پردازد و این چنین از غزالی نقل می کند: «بیکبار که پیغمبر (ص) زن بیگانه ای را دید، همان گونه که جابر نقل می کند به پیش زینب رفت و نیازش را ارضا کرد. زمانی که او دوباره برگشت گفت: وقتی زنی می آید مثل اینکه شیطان در راهست. به همین خاطر اگر شما زنی را دیدید و از او خوشتان آمد، به پیش زن خود بروید، چونکه در او هم همان چیزی را خواهید یافت که آن زن غریبه دارد». پیشینه ختنه زنان در برخی از کشورهای مسلمان به چنین دیدگاهی از زن نیز باز می گردد. «طبق تحقیقی تقریباً نزدیک به تمامی زنان سودانی از هر قشر و طبقه ای ختنه می شوند. خود نویسنده و پزشک زن مصری، نوال السعداوی، که امروزه در رابطه با حقوق زنان در مصر فعال است، با اینکه پدر تحصیلکرده ای داشته که مدیر آموزش و پرورش منطقه ای بوده است، از تیغ ختنه در امان نمی ماند». ختنه زنان سبب از بین رفتن احساس جنسی در ایشان می شود و آنها را به همان «کشتزاری» مبدل می سازد که می توان در آن کاشت. عمر خلیفه حتا پیشنهاد کرده بود برای اینکه زن نتواند در غیبت مرد خانه را ترک کند، او را لخت کرده و لباسها را از دسترس اش دور دارند تا نتواند از خانه بیرون برود!

رابطه جنسی خارج از ازدواج از هر نوعی که باشد از نظر اسلام «منکرات» به شمار می رود و به قول آیت الله موسوی اردبیلی «مجازاتهای بی مانند» دارد. برای نمونه او در یک خطبه نماز جمعه، مجازات هم جنس گرایان را چنین تشریح کرد: «برای همجنس بازی شدیدترین مجازات برقرار شده است... یا مجرم در حالت ایستاده با ضرب شمشیر دو نصفه می شود و بعد از آن جسدش در آتش سوزانده می شود و یا او را از بالای کوهی به پایین پرتاب می کنند و بعدا تکه های بدنش سوزانده می شود و یا اینکه در گودالی آتش افروخته می شود و مجرم در آن انداخته شده و زنده زنده در آتش می سوزد».

بر اساس همین فرهنگ است که پیشبرد پژوهش های عینی و تجربی از طریق پرسشنامه یا گفتگو همواره با مشکل روبرو می شود: از پانصد پرسشنامه تنها دو پاسخ دریافت می شود. به پرسشنامه هایی که به صندوق های پستی یک خوابگاه دانشجویی انداخته شدند اصلاً پاسخی داده نشد. یک سازمان سیاسی چپ به اصطلاح «نوگرا» نه تنها حاضر نشد ذره ای همکاری کند، بلکه این عدم همکاری را چنین توجیه کرد که «ممکن است گروههای رقیب و خود رژیم جمهوری اسلامی به آنها مارک فاسد و ضد اخلاق بزنند!» آنها هم چنین به نویسنده توصیه کردند «بهتر است به کارهای مهم تر و جدی تر بپردازد!» مشکلات داخل کشور هم جای خود دارد. تازه باید در متن پرسشنامه هم از کلماتی استفاده می شد که «رکیک» و «قبیح» نباشند و از همین رو درک نشدن اصطلاحات علمی از سوی پاسخ دهنده نیز خود بر مشکلات می افزود. با وجود این مسائل، رساله اکبر محمودی توانسته است زوایایی از این مشکل فرهنگی را روشن سازد.

دموکراسی در فرهنگ جنسی پیشنهاد اکبر محمودی است. با آموزش و توضیح مسائلی که همواره به شکل «تابو» مانده اند، با تأکید بر طبیعی بودن نیازهای جنسی که همواره «گناه» قلمداد شده اند می توان کودکان و نوجوانان را با طبیعت خودشان آشنا ساخت و از این راه به سلامت فرد و جامعه یاری رساند.